

BRUGGE-MARIASTAD / PERSTEKST

n.a.v. de inzegening van de restauratie van de nis en Mariabeeld.

Braambergstraat 38 - 8000 Brugge

op maandag 8 december 2025 om 11.00 u

Willy De Four (secretaris BMS)

Verwelkoming

Dames en heren, geachte burgemeester Dirk De fauw, geachte schepenen Nico Blontrock, Franky Demon en Pascal Ennaert, beste vrienden van Brugge-Mariastad, beste burens en sympathisanten.

Brugge-Mariastad heeft de gewoonte om een inzegening te plannen op een mariale feestdag. Vandaag vieren wij 8 december, het feest van Onze-Lieve-Vrouw Onbevlekt Ontvangen. Daarom een kleine bezinning alvorens over te gaan tot de inzegening.

Het is een dag waarop we stilstaan bij Maria, niet alleen als moeder van Jezus, maar ook als vrouw van vertrouwen, eenvoud en overgave. Haar verhaal is al eeuwenlang een bron van inspiratie voor gelovigen en voor mensen die in stilte zoeken naar hoop, kracht en richting.

Maria herinnert ons eraan dat grote dingen soms beginnen in kleine gebaren. In haar ja-woord, eenvoudig maar vol vertrouwen, zien we een voorbeeld van openheid voor het mysterie van het leven. Ze toont ons dat echte moed vaak zacht is en dat liefde de kracht heeft om zelfs het moeilijkste pad begaanbaar te maken.

Laten wij vandaag dankbaar zijn voor haar aanwezigheid in ons leven en moge dit feest ons vervullen met warmte, licht en vertrouwen en moge zij ons blijven begeleiden op onze weg.

Historiek van het huis

We staan hier in de Braambergstraat, oorspronkelijk 'Braamberg', een aanzienlijke buurt, die niet alleen de huidige Vismarkt maar ook het Koningin Astridpark behelsde. Ze is één van de oudste straten van Brugge. De naam duikt al op in de dertiende eeuw toen dit stukje grond of weide, de gehele Braamberg oorspronkelijk iets hoger gelegen, begroeid was met bramen en doornig struikgewas. Dit valt moeilijk te bewijzen. Eén ding is zeker :doorheen de eeuwen groeide dit stukje grond uit tot een levendige straat, waar handel, ambacht en dagelijks leven elkaar ontmoeten. Ook het huis op nummer 38 maakte deel uit van dat verhaal: een typisch Brugs stadspand dat generaties bewoners en voorbijgangers heeft zien komen en gaan. In 'De huizen te Brugge' schrijft Luc Devlieghe dat het pand in 1680 werd opgericht als vervanging van een huis met houten gevel. 160 jaar later, in 1840, werd een verbouwing

doorgevoerd met wijziging tot lijstgevel. Van één verdieping en 6 traveeën met een trapgevel boven het middengedeelte werd het verbouwd tot twee verdiepingen met zeven traveeën. Aan de kant van de Braambergstraat zijn nog restanten van dichtgemetselde ontlastingsbogen zichtbaar. Ook de hoeknis met twee zuiltjes met Ionische kapitelen is bewaard gebleven maar het te kleine beeld van Maria met Kind kon niet meer gerestaureerd worden. Op de bouwaanvraag van 1974 (SAB 1974/1677) een aanvraag voor schilderwerken, staat vermeld dat alle 17de-eeuwse ornamenten nog aanwezig zijn en dat deze zorgvuldig moeten behouden blijven zoals de imitatie negblokken, de doorlopende dorpels en de geblokte korbogen op consoles. Dit zien we aan de kant van de Frères Fonteinstraat, benedenvensters met afgeschuinde zijanten en imitatie negblokken en op de 1ste verdieping uitkragend drie geblokte korbogen op consoles (zie foto hieronder anno 1967).

Een negblok, ook wel neggenblok genoemd, is een iets grotere steen of blok die wordt geplaatst te midden van kleinere stenen in de omlijsting van een raam- of deuropening en door zijn grotere formaat zorgt voor een stevigere verbinding tussen de omlijsting en de omringende muur. Negblokken worden vaak op regelmatige afstanden aangebracht en kunnen, met name in oudere architectuur, ook een decoratieve functie hebben om de eentonigheid van het metselwerk te doorbreken. Ze kunnen gemaakt zijn van verschillende materialen, zoals baksteen of natuursteen of imitatie materiaal.

Bij sommige bouwaanvragen wordt de functie van het huis vermeld. In 1934 werd een bouwaanvraag ingediend voor het bouwen van een bakkersoven (SAB 1934/995) en in 1937 werd door Michiel Willem, een beenhouwer uit de Philipstockstraat 39 een bouwaanvraag ingediend voor het vernieuwen van vensters (SAB 1937/1097). Uit de bouwaanvraag van 1943 (SAB 1943/0116) weten wij dat er toen een beenhouwerij was gevestigd want de aanvraag spreekt over het verplaatsen van een binnendeur in de bestaande beenhouwerij.

De familie Hubert en Rita Recour - Van Engelandt kocht het huis Braambergstraat 38 in 1970 en Braambergstraat 36 in 2002. De twee aansluitende huizen in de Frères Fonteinstraat (nr. nr. 2, het gewezen café 'In de Jordaan' (later 'De Bananas') werden aangekocht in respectievelijk 1985 en 1986.

Restauratie van nis en nieuw Mariabeeld

Dit restauratiedossier kent een lange geschiedenis: de eerste offerte die werd opgemaakt door restaurateur Delphine Vandevorde dateert van mei 2014. Toen bevond de nis zich in een

zeer slechte staat. De sokkel was sterk verweerd en de originele vormgeving was niet meer leesbaar. De zuilen die de nis flankeren, waren sterk verweerd en de voluten van de kapitelen die op de foto uit 1952 te zien waren, waren verdwenen. Het baldakijn van de nis was sterk vervuild, maar was in betere staat. De voorziene restauratie ging niet door en in februari 2022 werd een nieuwe prijsopfferte gevraagd aan de restaurateur. Toch duurde het nog tot augustus 2025 alvorens de principiële beslissing voor stadspremie 'Kunstige herstelling' werd goedgekeurd.

Het gipsen beeld was een Onze-Lieve-Vrouw Onbevlekt Ontvangen en was veel te klein ten opzichte van de nis, wat deed vermoeden dat dit niet het originele beeld uit deze nis was. Het beeld was in slechte staat.

Het Brugse stadsarchief bezit enkele bouwaanvragen waarvan het oudste dateert van 1834, maar op geen enkel dossier is er sprake van het plaatsen van een hoekdeur met erboven een nis met Mariabeeld. Op een vergunning van januari 1914 lezen we op de plannen 'niche existance', dus was er toen een bestaande nis. Er is een sterk vermoeden dat de nis is ontstaan in de baroktijd. In Brugge zijn veel oude huizen die een gevelnis dragen met een beeld van Mari of een heilige. Zo kreeg ook dit huis ooit zijn Mariabeeld, waarschijnlijk rond 1680 bij de oprichting van dit huis. De barok was een kunststroming die de mensen wilde raken met beweging, licht, emotie en schoonheid. Niet om enkel te bewonderen, maar om iets te doen met het hart. De barok werd een manier om troost, hoop en nabijheid in de straten te brengen. Voor onze voorouders stond Maria niet alleen symbool voor geloof maar vooral voor bescherming. Een Mariabeeld op de gevel was een moederlijke wachter over huis en buurt. Het was een stil gebaar, maar met grote betekenis: een vraag om zorg, om veiligheid, om licht in moeilijke tijden. Bovendien gaf zo'n beeld een straat ook een eigen identiteit. Het werd een herkenningspunt, een plek waar men even bleef stilstaan, waar men een kruisteken maakte of een klein gebed fluisterde.

Het is best mogelijk dat de nis er pas gekomen is in de 19de eeuw, maar dan is ze opgebouwd met 17de-eeuwse elementen die van her en der verzameld werden tot de bestaande nis. Het kleuronderzoek wees uit dat er zeker 15 lagen olieverf op elkaar lagen en als elke laag bijna 20 jaar blijft dan is de nis zeker 300 jaar oud.

Iconografie van het nieuwe Mariabeeld

Het betreft hier een terracottabeeld, een staande Maria met zittend Kind. Dit beeld komt uit de reserve van Brugge-Mariastad en is een schenking van de Confrérie van Blindekens. Zij zouden dit beeld lang geleden ontvangen hebben van een bewoner uit de Smedenstraat zonder melding van een specifieke herkomst. Het beeld vertoont de typische kenmerken van de barok. Veel beweging en dynamiek met o.a. de schuine houding van het hoofd van Maria en de zittende houding van het Jezuskind. Moeder en Kind zijn niet statisch, maar tonen actie en spanning, een gedraaid lichaam, gebogen vormen en kronkelende lijnen in de gedrapeerde kleding en symmetrie (schuine houding van het hoofd van Maria en schuine drapering van haar bovenkleed). Maria kijkt nederig naar beneden maar op haar aangezicht is een sterke emotie waar te nemen door haar houding waarop zij haar Kind toont aan de toeschouwer. Het Jezuskind is hier het belangrijkste. De plastische vorm van het beeld is enigszins overdreven, zoals het mollige gespierde Kind en de golvende zwierige plooien in de kledij van Maria waardoor er een sterk contrast ontstaat tussen licht en schaduw, typisch voor de barok. Het Kindje Jezus houdt een wereldbol in zijn linkerhand, als symbool van Verlosser van de wereld (Salvator Mundi). Het beeld moet de toeschouwer emotioneel raken. Dit terracottabeeld is vrij stabiel en in goede conditie. Aan de voorzijde van de voet van het beeld waren er zoutuitbloeiingen. Lokaal waren er kleine lacunes aan de teen van Maria, aan de voet van het Jezuskind, aan de duim van Maria en lokaal in de plooien. Het beeld was vermoedelijk oorspronkelijk geschilderd en zou ter bescherming voor de buitenopstelling opnieuw geschilderd worden.

Graag geef ik het woord aan Delphine Vandevoorde, die een woordje uitleg zal geven over de technische kant van de restauratie.

Beschrijving en restauratie van de nis

De nis is opgebouwd uit de sokkel, de twee zuilen en het baldakijn. Sokkel en baldakijn bestaan uit eenzelfde steen, namelijk krijtsteen. De zuiltjes bestaan uit een andere steen, met name Avendersteen of Avesnessteen. Wat opvalt is dat de sokkel, de zuilen en het baldakijn volgens een andere as in de gevel zijn geplaatst. De verschillende steensoorten en de ontworpen plaatsingswijze doen vermoeden dat de nis mogelijk een assemblage is van verschillende elementen, die mogelijk zelfs van elders gerecupereerd zijn. Of deze oorspronkelijk deel uitmaakte van de gevel is niet bekend. Over de volledige nis waren wel 15 verflagen aanwezig. Dezelfde verflagen waren ook aanwezig op andere ornamenten in de gevel. Dit betekent dat de nis in zijn huidige vorm hier minstens honderden jaren moet gestaan hebben. Maar of de nis dateert uit 1680 van bij de oprichting van een stenen trapgevel als vervanging van een huis met houten gevel of van de verbouwingen met wijziging tot lijstgevel van 160 jaar later in 1840 is niet duidelijk.

De nis was heel sterk verweerd en in heel slechte staat. De nis werd vrijgelegd door het dikke verflagenpakket heel minutieus af te nemen. Hierdoor werd de vorm van het baldakijn en het gezicht van de putti terug leesbaar. De steen zelf was erg verzwakt. Delen die niet meer gered konden worden, werden gedocumenteerd en afgehaald, andere delen werden verlijmd of geconsolideerd. Lacunes werden aangevuld met reconstructies in kalkmortel, volgens de vorm die tijdens de ontmanteling gedocumenteerd kon worden. De deksteen was volledig verbrokkeld en kon niet meer gered worden. Het enige wat van de vorm nog te achterhalen was, was de profilering. Er werd een nieuwe deksteen uit natuursteen gehouwen, met dezelfde profilering, maar de vorm zelf werd aangepast aan de nis en het nieuwe Mariabeeld.

De nis werd terug geschilderd, dit volgens de resultaten van het historische kleuronderzoek. Het pakket van de aanwezige verflagen werd onderzocht. Hieruit kon afgeleid worden dat de nis oorspronkelijk lichtgrijs, gevolgd door oker, gevolgd door een donkergrijze blauwe hardsteenimitatie, gevolgd door een pakket okers en de huidige synthetische verflagen afgewerkt was. De reden voor het overschilderen van de nis is het beschermen van de erg zachte steen die werd gebruikt voor het beeldhouwwerk in een buitenomgeving. De olieverf

versterkte het oppervlak en kreeg een natuursteenkleur, dit om de nis een natuursteenimitatiekleur te geven. In samenspraak met mev. Sofie Baert van Dienst Monumentenzorg & Erfgoedzaken van stad Brugge werd ervoor geopteerd om de nis zijn okerkleur terug te geven.

Het Mariabeeld was een schenking uit de reserve van Brugge Mariastad. Dit terracotta beeld had oorspronkelijk nooit in de nis gestaan, maar het formaat en de stijl van de Barok vormden een match met de nis, waardoor dit beeld een nieuwe bestemming kreeg. Het beeld was licht beschadigd. Uit de minieme verfrestanten kon opgemaakt worden dat het beeld oorspronkelijk in deze lichte okertint geschilderd was. Het beeld werd gereinigd, ontdaan van verfrestanten, zoutuitbloeiingen aan de voet werden gestabiliseerd, barsten werden verlijmd en lacunes werden aangevuld, waarna het beeld beschermd werd met een nieuwe verflaag en een plaats kreeg in de nis.

Verder zou ik van de gelegenheid gebruik willen maken om het volledige team achter deze restauratie te bedanken voor hun inzet en gedrevenheid. Eerst en vooral Brugge-Mariastad, waarbij ik het meeste contact had met Willy De Four en Mieke De Jonghe. Dan ook de bouwheer de heren Recour voor hun nauwgezette opvolging, interesse voor het project en financiële steun ervoor. Jan de Graeve, de architect voor zijn opvolging. En uiteraard ook stad Brugge en meer specifiek mev. Sofie Baert van de Dienst Monumentenzorg & Erfgoedzaken voor haar begeleiding van het project en de financiële steun van Stad Brugge. Het was een waar plezier om met zo een gedreven team te mogen samenwerken.

Nis voor restauratie
(Foto Rephine Stoneworks)

Nis en Mariabeeld na restauratie
(Foto Rephine Stoneworks)

Slotbeschouwing

Het Mariabeeld dat we vandaag hebben ingezegend, mag opnieuw die zachte aanwezigheid zijn. Geen groot monument, geen dwingend symbool, maar een stille buurvrouw in steen: iemand die niet opdringt, maar er gewoon is. Voor iedereen, voor wie gelooft, voor wie twijfelt, voor wie gewoon voorbij wandelt en even rust vindt. Door dit beeld te zegenen geven wij het zijn oorspronkelijke betekenis terug. We eren het erfgoed dat onze stad rijk maakt. We brengen de traditie van deze straat weer tot leven. En we laten zien dat oude gebruiken een nieuwe warmte kunnen brengen. Want erfgoed is nooit enkel verleden, het is iets wat we vandaag ontvangen en doorgeven. Moge dit beeld een teken van nabijheid zijn voor wie hier woont, werkt of passeert. Moge het licht en rust brengen in onze straat. En moge het ons eraan herinneren dat zachtheid, hoe klein ook, nooit verloren gaat.

Dank u wel.

De Four Willy,
secretaris Brugge-Mariastad vzw